Zalai Károly

Avignoni emlék

67.

Joachim szomorúan megint rádöbben, hogy nem éhes. Mióta nem ehetett már!? Nem tudja, mennyi az idő, és mennyi telt el azóta, hogy az emlékeit rendezgeti, vagy inkább az életét próbálja rendbe rakni. Megint Párizs jut eszébe. Igen, Párizs valamiért hívni kezdte, pedig nem érezte magát soha otthon benne. Minden bizonnyal ez az idegenség is vonzotta. Neki „papírja volt arról", hogy csak átutazó, megtűrt vendég, aki csak drága pénzért maradhat néhány napot. Soha nem érezte, amit Kelet-Berlinben, hogy otthon van, otthon lenne. Igaz, ez az érzés Kölnben is hiányzott belőle, pedig ott bejelentett lakása volt, immáron évtizedek óta.

Bevallja magának, hogy amióta lerombolták a falat, sehol sem érzi otthon magát, önmagában sem, olyan, mintha maga mellett, magán kívül élne. De nem az zavarta, hogy kívülről látja magát, hanem hogy már sohasem lehetett egyedül: mindig ketten voltak, s az a „másik" egyre inkább elhatalmasodott fölötte, egyre hidegebb, kegyetlenebb lett, és egyre durvább dolgokat mondott ki róla. Utálta, és nem tudott megszabadulni tőle, csak ha beivott. Egy reggeli konyak sokat segített. Ebéd előtt a következő földobta. Délután jött ugyan egy kis zuhanás, de este, amikor már tudta, hogy csak a lefekvés az egyetlen komolyabb feladat, amit meg kell oldania, eleresztette a gyeplőt, és áttért a sörre meg a whiskyre. Nagyon bírta az italt, sohasem hányt, nem viselkedett kínosan, csak a mozdulatai lettek merevebbek, de ugyanakkor élesebben látott mindent maga körül, és ha ilyenkor szóba elegyedett valakivel, különös, mélyen szántó gondolatok jutottak eszébe a világról, az életről, amit másnapra általában teljesen elfelejtett. Szeretett ilyen állapotban az ágyba zuhanni, mert békén hagyták őt a kínzó gondolatok, undor a múlttól, félelem a jövőtől, az ürességtől, a magánytól. Letette fejét a párnára, és azonnal álomba zuhant. Igaz, hajnaltájt gyakorta fölébredt, égett a gyomra, fájt a feje, vagy csak szomjas volt, vécére kellett mennie, de a hajnali órák már gyorsan elteltek, és gyakran az is megtörtént, hogy egyszerűen fölkelt, lesétált a Dürener Strasse-i kávézójába, hogy éhgyomorra igyon egy kávét és egy konyakot, és elszívja hozzá az első finom cigarettát. Ettől aztán gyakorta a mennyekben érezte magát; és szinte felhőkön lebegve sétált haza, vagy ha éppen külföldön járt, vissza a szállodájába, aludt még egy órácskát, hogy aztán délelőtt valahol magába erőszakoljon egy kávét.

Párizsba gyakran ellátogatott, és mindig ugyanabban a hotelben szállt meg, ami közel volt az aukciókhoz. Már ismerték, és ugyanazt a szobát kapta. Múlt év novemberében újra Párizsban volt, mert a Christie's árverésre bocsátotta Shalom Shpilman értékes fotógyűjteményét. Azt hallotta, hogy az izraeli üzletember megszorult, és kalapács alá küldi kollekciójának legértékesebb darabjait, több mint kétszáz fotót. Az árverési katalógusban Joachim jó néhány csemegének számító művet fedezett föl, így például Edward Weston, Man Ray, Berenice Abbott, Edward Steichen, vagy kedvenc magyarjai: Brassai, André Kertész vagy Munkácsi fotóit. A két legdrágább tétel, egy 1935–1936-os Man Ray-vintázs és egy Gerhard Richter-féle 1990-es fotóátfestés becsértékét a Christie's 150–200 ezer euróban adta meg. Ez Joachimot nem érdekelte. Az első nap vett egy Brassai-nagyítást, egy Kertészre is licitált, de elvitték előle. Aztán a legnagyobb megdöbbenésére, váratlanul kalapács alá került az *Memory of Avignon,* egy egészen jó minőségű példánya, hátán Harding pecsétjével. Húszezerért lett az övé, csak egy csíkszemű licitált rá, szerencsére hamar kiszállt. Joachim hihetetlenül boldog volt, és azonnal betette a szálloda trezorjába a kincset. Rádöbbent, évtizedek óta erre a pillanatra várt, mintha csak azért járta volna az árveréseket, hogy ez az avignoni fotó a birtokába kerülhessen. Délután elsétált kedvenc éttermébe, és úgy tűnt, minden úgy zajlik majd, ahogy szokott, ám estére az iszlám merénylők pokollá változtatták a francia fővárost. Joachim egy üveg whiskyvel sem tudott elaludni, mert állandóan belenézett a legújabb híradásokba. Százvalahány embert gyilkoltak le, hat–hét helyen támadtak a merénylők. Párizs pillanatok alatt hadszíntérré változott. Másnap haza akart utazni, de aztán úgy gondolta, hogy szembe kell nézni a dologgal. Itt van, mert itt kell lennie, nyilván azért, mert itt van dolga. És mert nem ölték meg, élnie kell, csinálnia, amibe belekezdett, fotókat gyűjt, ezért a sors Párizsba vezette. Az aukciót ugyan megszakították, de egy hét múlva, 20-án folytatódott. Sokan hazautaztak, de ő maradt, és vett egy képet Roger Perrytől, amelyen egy napfényben úszó régi ágy látható. Különösen az a szép benne, ahogy az ablak árnyéka az ágyon át a falra kúszik. Nagyon örült az új zsákmánynak. Közben találkozott egy ismerőssel, egy berlini gyűjtővel, akivel néha az árverés után beültek egy italra. Most is ezt tették. Persze főként a merényletekről beszélgettek, s pár whisky után mindkettőjükön érződött némi eufória, hogy túlélték. Be is rúgtak. A gyűjtő búcsúzáskor említette meg a fotófesztivált Avignonban, amelyről Joachim még sohasem hallott. Azt is megtudta, hogy a 2016-os rendezvényen állítólag Sid Grossman, Bernard Plossut, Eamon Doyle, Don McCullin vagy Denis Roche fotóit is kiállítják, sőt Sébastien Lifshitz hírneves

gyűjteménye is látható lesz. Joachim csak fél füllel hallgatta a cimborát, mert közben arra gondolt, hogy Arles ott van Avignon tőszomszédságában, és neki eddig még sohasem volt bátorsága ellátogatni erre a tájékra. Mivel babonás volt, a berlini ismerős szavait jelnek vette. Jelnek, amelynek nyomán föl kell oldania a tilalmat, és el kell látogatnia végre Avignonba, hogy rendezze dolgait. Kilenc hónapja volt még addig.

68.

És Joachim egyszerre rádöbben, hogy már nincs több fénykép hátra, csak egy: az avignoni! Ebbe kell alámerülnie! Pár nappal az arles-i fotófesztivál nyitóünnepsége előtt indult útnak. Autóval ment, mert szép lassan akart megérkezni. Úgy döntött, arra utazik, amerre a hangulata viszi. Először Brüsszelnek vette az irányt, mert homárt akart enni egy Grand Place melletti étteremben. Drága fehérbort ivott hozzá, és vastag borravalót nyomott a pincér kezébe, aki talán, hogy viszonozza a gesztust, megkérdezte, honnan jött az úr. Csehországból, válaszolta Joachim, és megpróbált csehesen mosolyogni. Másnap reggel arra gondolt, hogy a tengerpart mentén megy le délnek, de aztán rájött, hogy nyáron biztosan tele a part vakációzókkal, ezért inkább Párizsnak fordult. Július utolsó heteitől kezdve a főváros lassan kiürül, csak turisták lézengenek benne. A szállodája szerencsére még nyitva volt, kedvesen fogadták, de kedvenc étterme sajnos már megkezdte a vakációt, így egy arabhoz ült be. Kuszkuszt evett, és sört ivott hozzá, de az állott volt. Nem autópályán utazott tovább. Lassan akart vezetni, élvezni a tájat. Csodás idő volt. Franciaország mindig lenyűgözte, mert itt még voltak szinte érintetlen tájak, sehol város, csak erdők, szántók, néhány tanya, s mindenütt az a sok-sok tehén. Az ember szinte érzi a tej- és sajtszagot. Az első nap, útközben csak egy tejeskávét ivott, és Châtillon-sur-Seine-ig jutott, ahol az éjszakát töltötte. A szálloda éttermében vacsorázott, amelyik tele volt piros képű holland turistával, nyilván a tengerparton nyaraltak, s hazafelé tartottak. Egy Brasserie-ben italozott tovább, ahol csapolt sört kortyolt, s hozzá konyakot. Ezért aztán mélyen aludt, de korán ébredt, mert fájt a feje. Le Puy-en-Velay-ben szállt meg következő éjszaka, ahol nem látogatott föl a sziklákon trónoló híres Szent Mihály-templomhoz. Kifejezetten örült ennek a döntésnek, végül is mi keresnivalója lenne egy templomban. Inkább sétált a városban, és egy poszterüzletben vett egy 1909-ben készült szép fekete-fehér fotót Albert Hirlingue-tól, amely egy montmartre-i vízhordót ábrázol, vállán két hatalmas vödörrel. Este kacsasültet evett, és két üveg sör után pernod-t ivott egy bárban, majd szobára ment egy vietnami lánnyal. Ez kétszer annyiba került, mint a vacsora, de

megérte. Már esteledett, amikor másnap megérkezett Arles-ba. Ezt a környéket mindig elkerülte. Fülledt meleg volt, és fehér port sodort a szél. Csak nehezen talált szállást, kiderült, a fesztivál sokkal több látogatót vonzott, mint gondolta. Vacsorára menüt evett egy gurmé étteremben. Drága volt és finom, helyi sonka- és kolbászspecialitások, apró marhaszeletek, libamáj, grillezett zöldségek, de nem lakott jól, és a pincér megvetően nézett rá, amikor sört rendelt. Éppen ezért hamar fizetett, majd átment egy kocsmába, ami tele volt hangos fiatallal. Ivott egy sört meg két konyakot, aztán lefeküdt. Nehezen aludt el, mert azon töprengett, talál-e a következő napokban valami kincset. Másnap aztán megértette, miért olyan sok a látogató. A város tényleg tele volt fotóval, még az utcákon is képek lógtak. Szinte lejárta a lábát, de nem lelt olyan alkotást, ami fölizgatta volna a fantáziáját. Nem ebédelt, csak egy kávét ivott, vacsorára pizzát evett, s üveges sört ivott hozzá, néhány grappával megfejelve. A következő nap szünetet tartott a kiállításnézésben, úgy döntött, kirándul egyet, mert eszébe jutott Jürgen története van Gogh hídjáról. A szállodásnőtől kérdezte meg, merre keresse a Pont Langlois-t, amire föl a nő elmesélte, hogy az igazi híd a Bouc felé vezető út mentén volt, de valamikor tönkrement. Amit most van Gogh hídjának neveznek, az ötvenes években épült, tehát semmi köze a híres festőhöz. Viszont azt ajánlotta Joachimnak, hogy nézze meg Les Baux-de-Provence-t, oda érdemes ellátogatni. Így hát Joachim erre vette az irányt. A sziklák között megbúvó falu különösen távolról nézett ki varázsosan, de sajnos tele volt turistával. Épp ezért hamar tovább állt, Tarasconba autózott. Itt vacsorázott, s nem volt teljesen józan, amikor visszaérkezett Arles-ba. Sokáig aludt. Csak egy eszpresszót reggelizett fél croissant-nal. Ezután kényelmesen körbesétálta a várost. Megpróbált olyan helyekre is bekukkantani, amiket még nem ismert. A terepszemlének nem maradt el az eredménye, ugyanis az amfiteátrum fölött, egy kápolnából átalakított galériában majd földbe gyökerezett a lába. A sok-sok régi fotó között ugyanis egyszerre csak rábukkant egy újabb Raymund Cauchetier-fotóra, amely Jules-t és Jimet ábrázolta. A film két főszereplője abban a tornateremben táncol, ahol korábban bokszedzésen vett részt. Ilyen jelenet nem volt a filmben, ezt Joachim pontosan tudta! Tehát Jules és Jim vagy a maga szórakoztatására ropta, amit a fotós lekapott, vagy pedig Truffaut kivágta ezt a fotón megörökített jelenetet a filmből. Joachim habozás nélkül megvette az eredeti nagyítást. Nem is volt olyan drága. Este francia pezsgőt ivott, hogy megünnepelje a zsákmányt. A szállodába menet vett még három üveg Châteauneuf-du-Pape-ot, hogy a szobájában tovább ünnepeljen kettesben a fotóval. De aztán meggondolta magát, csak egy flaskával vitt föl, hogy

megelőzze a másnapi Katzenjammert. Miközben bort szopogatott, a maga elé tett képet nézegette önfeledten. Jules és Jim táncol. Joachim azon töprengett, vajon kinek az ötlete volt, hogy a férfias öklözés és gimnasztika után táncra perdüljenek az edzőteremben? Werner ledobta a bokszkesztyűjét a földre, Serre viszont nem vette le őket. Mindketten soványak, bájosan pipaszár lábúak, s láthatóan mindketten valami dalt dúdolnak tánc közben. Mintha Serre irányítana, Werner úgy kapaszkodik a karjába, mint egy lány. És miközben a Jimet játszó színész fölszabadultan ugrabugrál (mindkét lába a levegőben van), mohón belefúrja tekintetét a Jules-t játszó Werner arcába. Ám partnere nem néz föl, hanem lesüti a szemét; mintha kéretné magát. Vajon kik táncoltak, jutott eszébe Joachimnak, Jules és Jim vagy Oskar Werner és Henri Serre? És úgy táncoltak-e egymással, ahogy két férfi ropja, vagy netán valamelyikük lánynak érezte magát? És ha így volt, az érzést titkolta-e önmaga előtt, vagy ellenkezőleg, átadta-e magát neki? Azért nagyszerű fotó ez, mert arra készteti a szemlélőjét, hogy megválaszolja e kérdéseket, hogy be akarjon hatolni ezekbe a titkokba. Joachim arra gondol, Werner volt a nagyobb színész. Ő levette a bokszkesztyűjét, ezért aztán úgy fogódzkodhatott Serre-be, mint ahogy a lányok teszik, s tánc közben szinte szemérmesen süti le a szemét. Serre valószínűleg nem akarta megfogni Werner kezét, ezért hagyta magán a kesztyűket. Így aztán csak durván karolhatja át Werner derekát, aki viszont bal kezének vékony, törékeny ujjaival kecsesen belekapaszkodik táncosának karjába, a jobb kezét pedig finoman ráhelyezi Serre bokszkesztyűbe bújtatott mancsára. Joachim úgy vélte, hogy elsősorban Oskar Werner miatt tűnt ez a tánc ilyen őszintének és boldognak. Nem tudott betelni e csodával. Utazik másfél ezer kilométert, s itt Arlesban, Avignon szomszédságában rábukkan egy ilyen fantasztikus fotóra! Biztos volt benne, hogy a kép vezette ide, ez hívta.

69.

Amikor másnap fölkelt, rájött, nem kíván már látni egyetlen új fotót sem. Megtelt velük. Hóna alá csapta az albumot, nehogy lába keljen, s lement a szomszéd kávézóba. Az új fotót, mert nem fért az albumba, az asztalon hagyta. Miközben italát kavargatta, azon töprengett, átmenjen-e Avignonba. Úgy döntött, majd útközben határoz róla, és bepattant az autójába. Saint-Rémy-de-Provence-ban állt meg először. Sétált egyet a városban, ivott még egy kávét, aztán inkább délnek fordult. Rájött, nincs még bátorsága Avignonhoz. Útközben megállt egy parkolóban, és látta a térképen, hogy körbe lehet autózni az Alpilles-t. Elhúzott Les-Baux-de-Provence mellett, de most nem állt meg, hanem tovább hajtott Maussane-

Les-Alpilles-ba, majd bevágott az Alpilles hegyláncai közé. A 300–400 méter magas, mintegy harminc kilométer hosszú mészkősziklákkal teletűzdelt hegylánc úgy nézett ki, mint valami holdbéli táj. Vonzó és borzongató volt egyben, amint az ide-oda kanyargó mellékúton száguldozott. Először a déli lankák mentén hajtott végig. Élvezte a vezetést. Talán a nagy meleg meg a közelgő ebédidő miatt szinte üres volt az út. A D 569-esnél ért ki a főútra, itt Orgon felé fordult, mert éhes lett, és úgy döntött, majd ott harap valamit. A városközpont melletti parkoló azonban tele volt, így aztán tovább hajtott, s útközben kezdett vendéglőt keresni. Szerencséje volt, pár kilométerrel arrébb egy elegáns Restaurant tábla hívta föl magára a figyelmét. Nem sokkal később egy eldugott falu bejáratánál rábukkant az étteremre. Gyönyörű terasza volt, s csak néhány asztalnál ültek vendégek. Amint elment mellettük ínycsiklandó ételeket vett előttük észre, és a pincérlány is nagyon szimpatikusnak tűnt, aki az étlapot elé tette. A többieknek háttal az Alpilles távoli szikláival szemben foglalt helyet. Menüt választott csigával és langusztával, rendelt egy üveg Muscadet-t egy nagy üveg Badoit-val, de előtte elkortyolt még egy finom calvadost. Fél háromra járt az idő. A vendégek már mind hazamentek. A pincérlány leszedte az asztalokat, és diszkréten arra kérte Joachimot fizessen, mert be szeretnének zárni. Hát ez nagyon rosszul esett neki. Jóllakott, jólérezte magát, s még szomjas volt, semmi kedvet nem érzett a távozásra. Pompás ötlete támadt. Megkérdezte a lánytól, ha rendel még egy üveg bort, maradhat-e. Ha nem rendel semmit, akkor sem kell elmennie, válaszolta a lány. Nem, nem, magyarázkodott Joachim, a bor nagyon finom, a hely roppant kellemes, és jó itt ülni, nézni a szép tájat. A lány beleegyezően bólintott, Joachim pedig fizetett, és a szokásosnál is nagyobb borravalót adott. A lány rendkívül bájosan elmosolyodott, megköszönte, aztán kihozta a Joachim által rendelt italt, és hozzá még egy calvadost. Azt mondta, hogy ez a ház ajándéka. Nemsokára elhajtott tűzpiros Peugeot-jával, s kedvesen integetett Joachimnak, aki teljesen egyedül maradt az étterem teraszán.